

Onderzoeksverslag

Academische vaardigheden binnen het e-portfolio Simulise in de Tweede Fase

Academisch onderwijs op 2College Durendael

Docentonderzoek binnen de AOS
Begeleiders: A.M.L. Aarts & K.R. Leuverink
Mw. drs. K. (Katrien) Willemen
2College Durendael, Oisterwijk
14-06-2018

Voorwoord

Voor u ligt mijn onderzoeksverslag van mijn AOS-onderzoek naar 'Academische vaardigheden binnen het e-portfolio *Simulise* in de Tweede Fase. Academisch onderwijs op 2College Durendael.'

Mijn onderzoek is een vervolg op mijn eerdere onderzoek 'Academische vaardigheden in de vaklessen vwo klas 1-3', met veel enthousiasme heb ik aan dit vervolgonderzoek gewerkt. Mede door deze twee onderzoeken staat er mijns inziens een goede basis om het academisch onderwijs op 2College Durendael verder te implementeren.

Het onderzoek zou niet mogelijk zijn geweest zonder de steun en medewerking van mijn collega's. Graag wil ik een aantal collega's in het bijzonder bedanken: Anke van Herk, Frank Jansen, Peter Paul Langejan, Ad Lensvelt en Iain Watt. Jullie steun, feedback, tips en praktische uitprobeersels hebben mijn onderzoek mede mogelijk gemaakt. Bedankt!!

Ook wil ik mijn begeleiders Kitty Leuverink en Rian Aarts bedanken voor hun feedback en individuele begeleiding gedurende mijn onderzoek.

Veel leesplezier!

Katrien Willemen
Oisterwijk, juni 2018

Inhoudsopgave

Voorwoord	p. 1
Samenvatting onderzoeksverslag	p. 3
A. Inleiding	p. 4
Aanleiding voor het onderzoek	p. 4
Probleemstelling	p. 4
Context van het onderzoek	p. 5
Aansluiting van het onderzoek in de school	p. 6
B. Onderzoeksmethode	p. 7
Onderzoeksdoel	p. 7
Onderzoeksvragen	p. 7
Aanpak en methoden	p. 7
a. Respondenten	p. 9
b. Instrument	p. 10
c. Procedure	p. 11
d. Data-analyse	p. 11
C. Theoretisch kader	p. 12
Achtergrond: eerder onderzoek naar academische vaardigheden	p. 12
Academische vaardigheden op 2College Durendael	p. 13
Aansluiting academische vaardigheden van de Tweede Fase met het WO	p. 14
D. Rapportage van het onderzoek	p. 16
1. Resultaten	p. 16
2. Conclusies	p. 19
3. Conclusie onderzoeksvraag	p. 20
E. Discussie en aanbevelingen	p. 21
F. Ontwerp	p. 23
Literatuur	p. 26
Bijlagen	p. 27

Samenvatting onderzoeksverslag

Op 2College Durendael richten we ons op de verdere academisering van ons vwo-onderwijs. Eén van de speerpunten van deze academisering is dat alle reguliere vwo-leerlingen les krijgen in het vak academische vaardigheden (acv). Bij het vak acv werken leerlingen binnen verschillende vakgebieden - alfa, bèta en gamma- aan het doen van onderzoek en onderzoekend leren. Hierbij maken leerlingen gebruik van verschillende academische vaardigheden, te weten onderzoeken, communiceren, samenwerken, presenteren, zelfvertrouwen, sociaal & cultureel bewustzijn en reflecteren. Leerlingen in vwo klas 1-3 werken met vaardighedenkaarten, waarin deze vaardigheden zijn uitgewerkt naar deelvaardigheden. Deze vaardighedenkaarten heb ik ontwikkeld naar aanleiding van mijn onderzoek uit schooljaar 2016-2017 (Willemen, 2017). Om de academisering van het vwo-onderwijs in de Tweede Fase van 2College Durendael verder vorm te geven is mij gevraagd hiernaar onderzoek te doen. Met name de academische vaardigheden en het nog in te voeren e-portfolio *Simulise* komen in mijn onderzoek aan bod. De onderzoeksvraag die ik hierbij geformuleerd heb is *Hoe kunnen we het onderwijs in academische vaardigheden – met gebruikmaking van de vaardighedenkaarten en het e-portfolio Simulise- structureren in de Tweede Fase van 2College Durendael?*.

Literatuur en gesprekken met deskundigen vormen de basis voor mijn theoretisch kader. Mijn onderzoeksinstrument bestond uit een zelf ontworpen vragenlijst. Met de vragenlijst heb ik zicht gekregen op de kennis over de vaardighedenkaarten klas 1-3, de toepassing van academische vaardigheden in de vaklessen en de transfer ervan naar het vervolgonderwijs. Ook heb ik zicht gekregen in hoeverre docenten op de hoogte zijn van het e-portfolio *Simulise*.

In de Tweede Fase worden academische vaardigheden actief ingezet in de vaklessen. Naast de -voor vwo klas 1-3 reeds uitgewerkte- zeven academische vaardigheden worden door de respondenten ook *kritische houding, analytisch denken en logisch redeneren* genoemd als academische vaardigheden die relevant zijn voor de Tweede Fase en het vervolgonderwijs. Deze vaardigheden zullen een plaats moeten krijgen in de vaardighedenkaarten voor vwo klas 4-6. Wanneer de vaardighedenkaarten voor de Tweede Fase gereed zijn, zullen er bij de (deel-)vaardigheden rubrics gemaakt moeten worden. Hiervoor zal ik een workshop geven aan docenten, waarbij er in groepjes gewerkt wordt aan het maken van de rubrics. Zo krijgen de docenten zicht op de vaardigheden uit de vaardighedenkaarten en wordt ook het eigenaarschap en de bewustwording ervan vergroot.

Om de academische vaardigheden in de vaklessen en het e-portfolio *Simulise* te implementeren en te gebruiken is een aantal randvoorwaarden nodig. De meeste respondenten geven aan behoefte te hebben aan handvatten (de vaardighedenkaarten), scholing, bewustwording en tijd.

Het werken met de vaardighedenkaarten en het e-portfolio *Simulise* zal goed geïntroduceerd moeten worden en steeds onder de aandacht gebracht moeten worden tijdens (plenaire) bijeenkomsten om de academisering op 2College Durendael te borgen.

Het enthousiasme van de respondenten om te werken met academische vaardigheden en het portfolio maken verdere academisering mogelijk.

A. Inleiding

Aanleiding voor het onderzoek

Schooljaar 2016-2017 heb ik onderzoek gedaan naar het aanbieden van academische vaardigheden in de vaklessen vwo in klas 1-3. In dat onderzoek heb ik gekeken welke academische vaardigheden worden gebruikt en aangeboden bij het vak academische vaardigheden (acv). Vervolgens heb ik onderzocht of deze vaardigheden ook in de vaklessen vwo klas 1-3 worden gebruikt.

Het onderzoek uit schooljaar 2016-2017 (Willemen, 2017) heeft geresulteerd in vaardighedenkaarten met academische vaardigheden voor vwo klas 1-3. In de vaardighedenkaarten staan de zeven te gebruiken academische vaardigheden centraal, elk uitgesplitst in een aantal deelvaardigheden; vijf voor klas 1, zeven voor klas 2 en tien voor klas 3 (bijlage 1, vaardighedenkaarten vwo klas 1-3).

De vaardighedenkaarten heb ik in september en oktober 2017 aan drie teams gepresenteerd, namelijk het team vwo klas 1-3, het team vwo-tto klas 1-3 en het Tweede Fase team; havo/vwo 4-6. Het doel van deze presentaties was duidelijk maken welke academische vaardigheden vanaf dit schooljaar aangeboden worden bij acv én in de vaklessen vwo klas 1-3. Tevens heb ik (nogmaals) benoemd hoe de doorlopende leerlijn van het vak acv klas 1-6 is opgebouwd en op welke manier de academische vaardigheden daarin terugkomen.

Twee onderbouwteams gaan vanaf schooljaar 2017-2018 met de vaardighedenkaarten werken, namelijk team vwo klas 1-3 en het team vwo-tto klas 1-3. Om het eigenaarschap van de vaardighedenkaarten bij de verschillende teamleden te vergroten heb ik voor deze twee teams in oktober 2017 een workshopmiddag georganiseerd. Tijdens deze middag werden bij alle vaardigheden en deelvaardigheden in kleine groepjes rubrics gemaakt. De groepjes waren samengesteld uit docenten van elk vakgebied – alfa, bèta en gamma- om de rubrics voor elk vak toepasselijk te laten zijn.

Op 6 december 2017 was er een – mede door mij georganiseerde- schoolbrede studiedag in het teken van vaardigheden. In de ochtend waren er verschillende workshops rondom de academische vaardigheden. Zo zijn docenten (nog) meer bekend geraakt met de verschillende vaardigheden.

De schoolleiding is enthousiast over de vaardighedenkaarten en ziet graag een doorlopende leerlijn in de vaardighedenkaarten. In de praktijk betekent dit dat de vaardighedenkaarten ook ontwikkeld moeten worden voor vwo klas 4-6.

Probleemstelling

In schooljaar 2016-2017 heeft de schoolleiding beslist dat leerlingen vanaf schooljaar 2017-2018 een elektronisch portfolio moeten gaan bijhouden van hun (school)vorderingen. De door mij gemaakte vaardighedenkaarten vormen de basis voor dit portfolio voor de vwo-leerlingen.

De elektronische leeromgeving waarin het portfolio bijgehouden moet gaan worden is *Simulise*. De schoolleiding heeft hiervoor gekozen omdat het een toegankelijk en begrijpelijk programma is voor zowel leerlingen, als docenten. Zo wordt het voor leerlingen zo eenvoudig mogelijk gemaakt om hun portfolio bij te houden. Bovendien behouden leerlingen in *Simulise* ook na het behalen van hun diploma toegang tot hun portfolio.

De vaardighedenkaarten geven handvatten aan de leerlingen om hun portfolio op te bouwen. Zo kunnen ze aantonen welke ontwikkeling ze maken in de academische vaardigheden gedurende hun

zesjarige vwo-opleiding. Het onderwijs wordt hiermee deels vaardighedengericht; de beschreven academische vaardigheden zijn een richtlijn voor de leerlingen.

Wanneer het portfolio moet ingroeien in de school, betekent dit dat leerlingen in de Tweede Fase pas in schooljaar 2020-2021 in klas vwo 4 kunnen starten met hun portfolio-opbouw. Dat vindt de schoolleiding te lang duren. Derhalve wil de schoolleiding dat het portfolio, op basis van de academische vaardigheden, versneld wordt opgezet en ingevoerd voor de leerlingen van klas vwo 4-6.

Eén van de redenen hiervoor is dat de docenten op 2College Durendael de afgelopen jaren hebben gemerkt dat steeds meer universiteiten verwachten dat leerlingen tijdens hun schoolloopbaan een portfolio hebben opgebouwd waarin ze aantonen welke (academische) vaardigheden ze beheersen. Ook merken we dat leerlingen steeds vaker docenten van 2College Durendael om referenties of aanbevelingen voor universiteiten vragen. Het portfolio kan inzicht geven in de vorderingen van leerlingen op het gebied van academische vaardigheden, zowel aan de docenten op 2College Durendael, als aan docenten van vervolgopleidingen.

Voor de vwo-leerlingen zelf is het ook van belang dat ze een portfolio opbouwen, waarmee ze de vorderingen in hun academische vaardigheden kunnen aantonen. Het portfolio kunnen ze gebruiken bij de aanmelding bij het vervolgonderwijs.

De leerlingen van vwo klas 4-6 zijn al bekend met verschillende academische vaardigheden, aangezien ze hiermee binnen het vak acv al werken. Echter zijn de academische vaardigheden nog niet duidelijk beschreven en onderverdeeld in deelvaardigheden, zoals in vwo klas 1-3.

Het werken aan een portfolio is nieuw voor de leerlingen vwo klas 4-6. Ze hebben niet eerder zelf hun schoolvorderingen hoeven bij te houden en te bewijzen. Ook het werken binnen de elektronische leeromgeving *Simulise* is nieuw voor ze.

Mijn onderzoek zal een vervolg zijn op mijn onderzoek uit schooljaar 2016-2017, ik ga me nu richten op leerlingen uit klas vwo 4-6. Aan het einde van dit onderzoekstraject verwacht ik vaardighedenkaarten te hebben geschreven voor leerlingen van vwo klas 4-6. De rubrics wil ik samen met het docententeam vwo klas 4-6 begin schooljaar 2018-2019 maken. Zo kunnen de leerlingen in de Tweede Fase vanaf schooljaar 2018-2019 ook gaan werken met de vaardighedenkaarten binnen een portfolio.

Context van het onderzoek

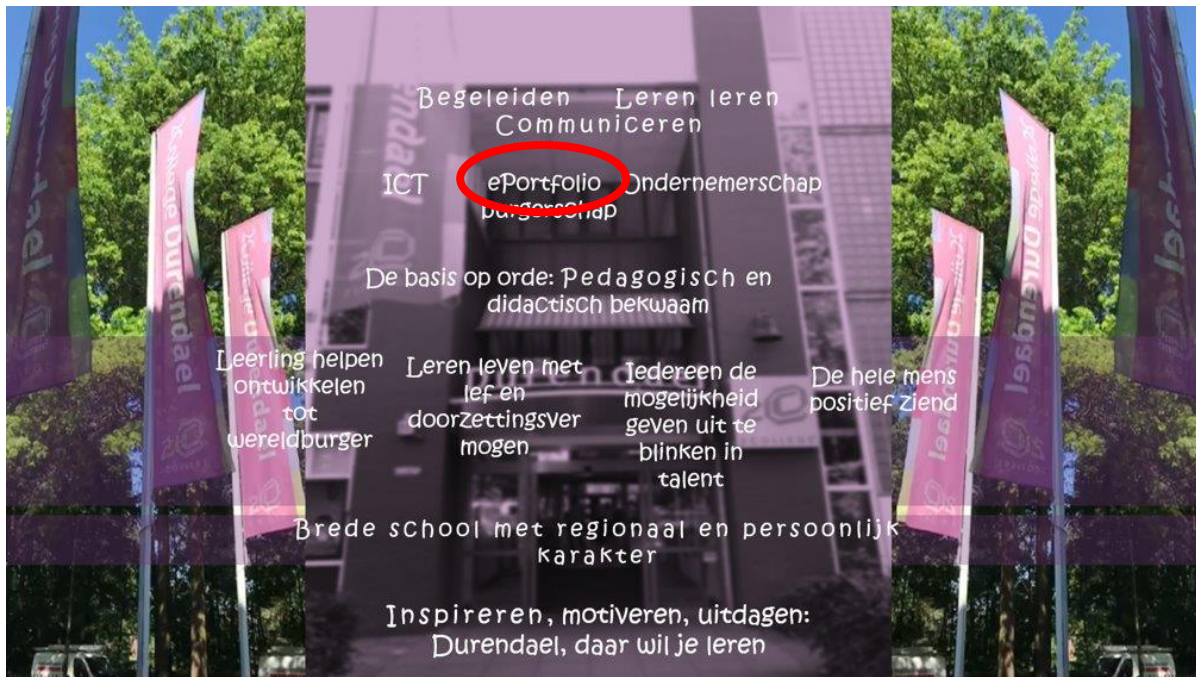
Mijn onderzoek zal uitgevoerd worden op het mesoniveau van de school (curriculum en school): het opzetten en implementeren van de academische vaardigheden(kaarten) binnen het portfolio in klas vwo 4-6. Mijn onderzoek naar en ontwerp van de vaardighedenkaarten zal in dit onderzoek gericht zijn op de leerlingen vwo klas 4-6. De opzet en opbouw van de vaardighedenkaarten zal voortvloeien uit de vaardighedenkaarten van klas vwo 1-3.

2College Durendael biedt een breed onderwijsaanbod aan, variërend van vmbo-b, -k en -gt tot havo en vwo (waaronder ook tweetalig havo en vwo). De verschillende afdelingen hebben een eigen karakter, passend bij de leerlingen. In de laatste jaren is de school gegroeid tot zo'n 1700 leerlingen en ongeveer 180 medewerkers.

De samenwerking tussen de vwo-afdeling en de vwo-tto afdeling is groot, er wordt opgeleid voor eenzelfde vwo-diploma. Het grootste verschil tussen de afdelingen zit hem in het Engels: in de klassen vwo 1-3 wordt binnen het tto 70% van de vakken in het Engels aangeboden. In de klassen vwo 4-6 worden binnen het tto 30% van de vakken in het Engels aangeboden. Bovendien ligt de nadruk bij vwo regulier op onderzoeksvaardigheden, terwijl binnen het tto de nadruk op het internationale sociaal-cultureel bewustzijn (international awareness) ligt.

Aansluiting van het onderzoek in de school

Mijn onderzoek sluit goed aan bij de onderzoeksagenda van de school¹. Ook sluit mijn onderzoek aan bij het locatieplan 2016-2020 van de school. Dit locatieplan is door de schoolleiding gevisualiseerd in een poster (figuur 1). In figuur 1 is te zien dat het portfolio in dit locatieplan een duidelijke plek inneemt. De vaardighedenkaarten vormen de basis voor het portfolio.

Figuur 1, Locatieplan 2College Durendael 2016-2020. Overgenomen uit weekbericht 10, 03-11-2017.

¹ Academische vaardigheden: hoe krijgen we voor alle vwo-leerlingen een doorlopende leerlijn op dit gebied, waarbij de opgedane kennis en materialen van de WON (Wetenschaps Oriëntatie Nederland)-periode optimaal benut worden. Vanuit de deelnemende docenten verwachten we minimaal 2 docenten in te zetten voor een academisch onderzoek

B. Onderzoeksmethode

Onderzoeksdoel

Met mijn onderzoek wil ik een aantal veranderingen binnen het onderwijs 'academische vaardigheden' realiseren (ontwerponderzoek).

Aan het einde van mijn onderzoek verwacht ik dat er een doorlopende leerlijn zit in de vaardighedenkaarten. De vaardighedenkaarten van klas vwo 1-3 zal ik uitbreiden naar klas vwo 4-6. Bij de vaardighedenkaarten zullen ook – net als in klas vwo 1-3 - rubrics gemaakt moeten worden. Hiervoor wil ik wederom workshopmiddagen organiseren, ditmaal voor de docenten van de Tweede Fase. Tijdens deze workshops zullen de docenten Tweede Fase in groepjes – alfa, bèta, gamma - rubrics maken bij de vaardigheden. De vaardighedenkaarten zullen de basis vormen voor het portfolio in *Simulise*.

Onderzoeksvragen

Onderzoeksvraag

Hoe kunnen we het onderwijs in academische vaardigheden - met gebruikmaking van de vaardighedenkaarten en het e-portfolio Simulise- structureren in de Tweede Fase van 2College Durendael?

Deelvragen

Deelvraag 1: Welke academische vaardigheden willen we aanbieden in de Tweede Fase van 2College Durendael?

Deelvraag 2: Hoe gaan we de academische vaardigheden concretiseren in rubrics?

Deelvraag 3: Wat hebben docenten nodig om te werken met de vaardighedenkaarten binnen het e-portfolio *Simulise*?

Aanpak en methoden

Om mijn deelvragen en onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden heb ik verschillende methoden gebruikt om data te verkrijgen. Hieronder zal ik per methode bespreken op welke manier deze heeft bijgedragen aan mijn onderzoek.

A. Literatuur en seminars en bijeenkomsten met deskundigen

Literatuur

Voor mijn theoretisch kader heb ik deels gebruik gemaakt van literatuur. De literatuur bestond naast wetenschappelijke artikelen (zie bronnenlijst) ook uit mijn eigen onderzoek van schooljaar 2016-2017 (Willemen, 2017). Mijn eigen onderzoek vormt de basis van dit vervolgonderzoek.

Seminars en bijeenkomsten met deskundigen

Voor mijn onderzoek heb ik zes seminars/bijeenkomsten bezocht. Deze seminars werden georganiseerd door deskundigen die verbonden zijn aan verschillende universiteiten en middelbare scholen. Bij alle bijeenkomsten stonden academische vaardigheden centraal. Tijdens de bijeenkomsten heb ik met verschillende deskundigen gesprekken gevoerd over academische vaardigheden. Ook heb ik besproken welke verwachtingen universiteiten hebben van leerlingen die het voortgezet onderwijs met een vwo-
Pagina 7 van 41

Mw. Drs. K. (Katrien) Willemen – 2College Durendael

diploma hebben afgesloten; welke vaardigheden moeten de leerlingen reeds ontwikkeld hebben om op de universiteit te starten?

Seminar Onderzoeken, Eindhoven: 2017-11-02

Het eerste seminar dat ik bezocht (2017-11-02) werd gegeven door prof. Dr. P.A.J.M. Coppen en Dr. J.J.M. Dera, beiden werkzaam aan de Radboud Universiteit te Nijmegen. Dit seminar stond in het teken van de academische vaardigheid *onderzoeken*. Dit seminar was gericht op het begeleiden van leerlingen die bezig zijn met onderzoeken, met name zij die werken aan hun profielwerkstuk. Tijdens deze bijeenkomst werden verschillende manieren van het doen van onderzoek behandeld. Ook werden de deelnemers actief aan het werk gezet met een aantal casussen uit de praktijk. Tijdens dit seminar is besproken welke vaardigheden leerlingen moeten hebben om onderzoek te kunnen doen, maar ook welke onderzoekende houding leerlingen nodig hebben.

Onderwijscafé, Tilburg: 2018-01-30

Deze bijeenkomst was georganiseerd door Tilburg University. De bijeenkomst was informeel van opzet, er was een tweetal gastsprekers, daarnaast was het de bedoeling met collega's van andere scholen van gedachten te wisselen. De bijeenkomst was gericht op het doen van onderzoek en welke vaardigheden leerlingen van het vwo hiervoor nodig hebben. Vanuit Tilburg University heeft mw. drs. J.M. van der Loo gesproken over academisch schrijven. Hierbij gaf ze een aantal voorbeelden van goede (en minder goede) onderzoeksvragen, literatuur en schrijfstijl. Ook besprak ze welke vaardigheden leerlingen dienen te hebben ontwikkeld wanneer ze starten op de universiteit. Tijdens deze bijeenkomst heb ik ook met een aantal collega's van andere scholen uit de regio gesproken over academische vaardigheden en het ontwikkelen van een onderzoekende houding.

WON (Wetenschaps Oriëntatie Nederland)-bijeenkomst Weert: 2018-02-20

Deze bijeenkomst was georganiseerd door docenten werkzaam op WON-scholen. De dag stond in het teken van onderzoeksvaardigheden in de vaklessen. Aan de hand van het referentiekader van WON hebben we met een groep van zes gammadocenten van verschillende WON-scholen drie lessen ontwikkeld die leerlingen kunnen helpen bij het doen van onderzoek en het beoordelen van geschikte bronnen.

WON-bijeenkomst Rotterdam: 2018-03-26

Deze bijeenkomst was ook georganiseerd door docenten werkzaam op WON-scholen. De bijeenkomst werd geopend door Rowan Huijgen, medewerker van Erasmus Universiteit Rotterdam. Zij zette uiteen welke vaardigheden vwo-leerlingen dienen te beheersen bij aanvang van hun vervolgopleiding aan de universiteit. Ook de onderzoekende houding kwam in de lezing aan bod.

De verdere bijeenkomst was gericht op het maken van informatieve Youtube-filmpjes voor leerlingen over het doen van onderzoek. Tijdens deze bijeenkomst hebben we het script voor het eerste filmpje 'het maken van een goede onderzoeksvraag' gemaakt.

Workshop dr. Rens van de Schoot, Oisterwijk: 2018-04-09

Deze workshop heb ik georganiseerd als start van de academische week op 2College Durendael. De workshop van Rens van de Schoot "Wetenschap...dat kan ik ook..." was gericht op leerlingen uit atheneum-3. In de workshop stonden de verschillende fases die je moet doorlopen om onderzoek te doen centraal. Leerlingen werden actief betrokken bij de verschillende fases. Ook (het ontwikkelen van) een onderzoekende houding kwam tijdens de workshop aan bod.

Lezing Diederik Jekel: 2018-04-14

De lezing van Diederik Jekel was een onderdeel van een workshopweekend georganiseerd door OMO2. In de lezing richtte Jekel zich op het voorbereiden van leerlingen op de toekomst en de onderzoekende houding die leerlingen hiervoor nodig hebben. Na de lezing was er nog een rondetafelgesprek met de aanwezigen over onderwijs en een onderzoekende houding.

B. Vragenlijsten docenten

Om mijn deelvragen te kunnen beantwoorden heb ik alle docenten die lesgeven in vwo klas 4-6 benaderd om een digitale vragenlijst in te vullen via Office 365 (Forms). Office 365 is het programma waarmee we op school werken voor mail en schoolbestanden. In Office kun je met het programma Forms een digitale vragenlijst opstellen en verspreiden.

a. Respondenten

Voor mijn onderzoek heb ik 42 respondenten benaderd. Dit is het gehele team van docenten dat lesgeeft aan de reguliere vwo-leerlingen in de Tweede Fase van 2College Durendael:

11 alfa-docenten: Nederlands – Engels – Duits – Frans

13 bèta-docenten: wiskunde – natuurkunde – scheikunde – biologie - bètavaardigheden

18 gamma-docenten: aardrijkskunde- geschiedenis – economie – beeldende vorming – maatschappijleer – ckv – maatschappijwetenschappen – levensbeschouwing – M&O - LO

Van de 42 docenten die ik benaderd heb, hebben er 29 gereageerd (69%):

Van de alfa-docenten heeft 81,8 % de vragenlijst ingevuld, van de bèta-docenten heeft 61,5% de vragenlijst ingevuld en van de gamma-docenten heeft 66,7% de vragenlijst ingevuld. In figuur 1 staan de absolute cijfers van de reagerende respondenten.

Figuur 1 Reactie respondenten per vakgebied, absolute aantallen (N=29)

De vragenlijst is voor verschillende klassen uit de Tweede Fase ingevuld. 55% van de respondenten heeft de vragenlijst ingevuld voor het lesgeven in jaarlaag vwo-4, 21% heeft de vragenlijst ingevuld voor het lesgeven in jaarlaag vwo-5 en 24% van de respondenten heeft de vragenlijst ingevuld voor het lesgeven in jaarlaag vwo-6. In figuur 2 staan de absolute getallen van deze percentages.

Figuur 2 Reagerende respondenten per jaarlaag, absolute getallen (N=29)

b. Instrument

Mijn onderzoeksinstrument is een zelf ontworpen vragenlijst. Als basis heb ik de vragenlijst van mijn eerdere onderzoek gebruikt (Willemen, 2017). Met de antwoorden op de vragenlijst wil ik een idee krijgen van waar de respondenten op dit moment staan met hun kennis over de academische vaardigheden uit de onderbouw, de toepassing in de vaklessen en de transfer naar het vervolgonderwijs. Ook wil ik met de vragenlijst duidelijk krijgen welke handvatten de respondenten nodig hebben om te werken met de academische vaardigheden, de toepassing in de vaklessen en de transfer naar het vervolgonderwijs. Verder wil ik bevragen in hoeverre de respondenten op de hoogte zijn van het in te voeren e-portfolio *Simulise*.

De vragenlijst bevat 22 vragen en zal gericht zijn op de docenten van de Tweede Fase die lesgeven in jaarlaag vwo 4-6 (respondenten). Hiervoor heb ik verschillende soorten vragen gebruikt. Hieronder zal ik de soorten vragen en het doel ervan toelichten. De gehele vragenlijst is opgenomen in bijlage 4.

Gesloten enquêtevragen met een enkele keuzemogelijkheid: de gesloten vragen hebben als doel om een algemeen beeld te krijgen van de respondenten: in welk vakgebied geven ze les en voor welke jaarlaag hebben ze de vragenlijst ingevuld. Ook wilde ik met de gesloten vragen duidelijk krijgen of de respondenten op de hoogte zijn van de verschillende academische vaardigheden die in de onderbouw worden aangeboden en het in te voeren e-portfolio *Simulise*.

Gesloten enquêtevragen met meerdere keuzemogelijkheden: deze vragen heb ik gebruikt om duidelijk te krijgen welke academische vaardigheden de respondenten al toepassen in de vaklessen. Ook heb ik deze vragen gebruikt om duidelijk te krijgen welke academische vaardigheden de respondenten belangrijk vinden om aan te bieden in de vaklessen.

Enquêtevragen met een beoordelingsschaal: deze vragen heb ik gebruikt om een aantal stellingen over de academische vaardigheden te bevragen. De stellingen hadden als doel om de respondenten een rangorde te laten maken voor welke academische vaardigheden ze de vaklessen willen aanpassen.

Open enquêtevragen: de open vragen heb ik gebruikt om de respondenten te bevragen welke academische vaardigheden ze aanbieden in de vakles, maar die niet in de vaardighedenkaarten staan. Ook heb ik de open vragen gebruikt om duidelijk te krijgen wat de respondenten nodig hebben bij het ontwikkelen en invoeren van academische vaardigheden in de vaklessen en het e-portfolio *Simulise*.

c. Procedure

Voor mijn theoretisch kader heb ik gebruik gemaakt van literatuur en gesprekken met deskundigen. Ook heb ik gebruik gemaakt van mijn eigen eerdere onderzoek (Willemen, 2017). Na het schrijven van mijn theoretisch kader ben ik de vragen voor mijn digitale vragenlijst gaan uitwerken. Als basis heb ik de vragenlijst uit mijn eerdere onderzoek gebruikt (Willemen, 2017). Ik heb de vragenlijst samengesteld en voorgelegd aan Kitty Leuverink. Na haar feedback heb ik de digitale vragenlijst uitgeprobeerd bij een collega die ook in de werkgroep vwo zit. Na zijn feedback en tips heb ik de vragenlijst aangepast en nogmaals uitgeprobeerd. Daarna heb ik de vragenlijst digitaal verspreid onder de respondenten. Hierop hebben 9 respondenten (21%) de vragenlijst ingevuld.

Een week na de verspreiding van de vragenlijst heb ik een reminder gestuurd, hierna hebben nog 20 respondenten (48%) de vragenlijst ingevuld.

De verkregen data uit de vragenlijst heb ik geanalyseerd (zie data-analyse).

d. Data-analyse

De antwoorden van de respondenten op de digitale vragenlijst hebben veel data opgeleverd. Ik heb er bij het analyseren van de data voor gekozen om in de figuren gebruik te maken van absolute getallen, aangezien er negentwintig respondenten aan het onderzoek hebben deelgenomen. In mijn ogen geven de absolute getallen een duidelijker overzicht van de werkelijke antwoorden. In de tekst spreek ik wel over percentages, om de leesbaarheid te vergroten.

Bij gesloten vragen ben ik uitgegaan van de gegeven antwoorden, deze zijn namelijk eenduidig en daardoor goed te verwerken. Bij de open vragen heb ik eerst de antwoorden gecategoriseerd naar verschillende onderdelen, bijvoorbeeld "bewustwording". Vervolgens ben ik gaan tellen hoeveel respondenten de verschillende categorieën noemen. De antwoorden van de open vragen heb ik verwerkt in een tabel. Ook hier heb ik gebruik gemaakt van absolute getallen, omdat het aantal respondenten dat toelaat.

C. Theoretisch kader

Achtergrond: eerder onderzoek naar academische vaardigheden

In schooljaar 2016-2017 heb ik onderzoek gedaan (Willemen, 2017) naar academische vaardigheden in de vaklessen van klas vwo 1-3. Voor de werkgroep vwo van 2College Durendael was dat een duidelijk doel, voor de meeste docenten niet. Naast het vak acv (academische vaardigheden), wat aan elke vwo-leerling binnen de reguliere stroom wordt aangeboden, wilden de werkgroep vwo en de schoolleiding dat in de vaklessen van klas vwo 1-3 ook academische vaardigheden worden aangeboden. Zo worden leerlingen op een goede manier voorbereid op hun vervolgopleiding en de samenleving. Zeven academische vaardigheden, voortgekomen uit dit onderzoek (Willemen, 2017), zijn het speerpunt van de vwo-afdeling; onderzoeken, communiceren, samenwerken, presenteren, zelfvertrouwen, sociaal & cultureel bewustzijn en reflecteren. Deze vaardigheden sluiten aan bij de visie van de school, de vwo-tto-afdeling en de 21st Century Skills zoals beschreven door Thijs e.a. (Thijs, Fisser & Van der Hoeven, 2014).

Het implementeren van de academische vaardigheden in de vaklessen van klas vwo 1-3 stond in mijn onderzoek centraal. Uit de data, verkregen door een digitale vragenlijst en gesprekken met collega's, blijkt dat alle docenten die lesgeven in de klassen vwo 1-3 het aanbieden van academische vaardigheden in de vaklessen relevant vinden. De meeste docenten boden al, met enige regelmaat, academische vaardigheden in hun vaklessen aan, maar benoemden deze niet. De academische vaardigheden waren nog geen vast onderdeel van de vaklessen. Alle docenten waren positief over het implementeren van academische vaardigheden in de vaklessen, maar hebben daarbij wel enkele zaken nodig. Tijd is hiervan de belangrijkste. Docenten hebben tijd nodig om materiaal te ontwikkelen, uit te proberen, te evalueren en aan te passen. Hierbij is het noodzakelijk om continuïteit in de lessenverdeling te hebben. Ook het samenwerken met collega's is van groot belang, hierbij zijn het delen van lesmateriaal, het brainstormen en het vakoverstijgend werken voorwaarden om de samenwerking te laten slagen en de doorlopende leerlijnen te garanderen (Willemen, 2017). Deze voorwaarden heb ik inmiddels als advies aan de schoolleiding voorgelegd. Eén van de resultaten van dit advies is dat er in december 2017, in samenspraak met mij, een studiedag is georganiseerd in het teken van de academische vaardigheden. Tenslotte hebben docenten behoefte aan handvatten; wat wordt verstaan onder academische vaardigheden? Hiervoor heb ik voor klas vwo 1-3 vaardighedenkaarten gemaakt waarin de vaardigheden en de bijbehorende deelvaardigheden staan (zie bijlage 1 vaardighedenkaarten klas vwo 1-3). Bovendien zijn voor klas 1 ook per deelvaardigheid rubrics gemaakt, zodat duidelijk wordt welke leerlijn de leerlingen dienen te volgen. De rubrics voor klas 2 en 3 zullen aan het einde van schooljaar 2017-2018 gereed moeten zijn.

Vanaf schooljaar 2017-2018 werken docenten en leerlingen, in vwo en vwo-tto, vanaf klas 1 met deze vaardighedenkaarten. De vaardighedenkaarten dragen niet alleen bij aan het implementeren van de academische vaardigheden in de vaklessen, maar zullen ook de doorlopende leerlijn vormen voor het e-portfolio dat leerlingen gaan bijhouden in *Simulise* (Willemen, 2017).

Academische vaardigheden op 2College Durendael

2College Durendael is sinds 2010 lid van WON (Wetenschapsoriëntatie Nederland). De school is met dit lidmaatschap een samenwerking aangegaan met ongeveer 50 Nederlandse scholen met een vwo-afdeling. Er is een intensieve samenwerking met WON-scholen binnen de Regio Zuid; Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.

Het uitgangspunt van WON is onderzoekend leren en leren onderzoeken. Het doel van WON-onderwijs is om expliciet de nadruk te leggen op de W (Wetenschappelijk) uit het woord vwo. Er wordt een goede en pre-academische voorbereiding op het wetenschappelijk vervolgonderwijs nagestreefd.

Om scholen hierbij een handvat te bieden heeft WON een academisch referentiekader opgesteld (WON, 2017). In het academisch referentiekader van WON wordt aandacht besteed aan de vaardigheden die leerlingen nodig hebben om op een onderzoekende manier te leren en om zelf onderzoek te doen. In het academisch referentiekader worden ook 21st Century Skills als samenwerken en presenteren genoemd (WON, 2017).

De uitgangspunten van WON hebben wij vormgegeven in het vak academische vaardigheden. Op 2College Durendael ligt de nadruk bij de academische vaardigheden op onderzoeken. Kort gezegd verstaan we hieronder *het zelfstandig en op een gestructureerde en objectieve wijze onderzoek verrichten binnen verschillende academische vakgebieden*. Op 2College Durendael zijn we van mening dat leerlingen om te onderzoeken een aantal vaardigheden nodig hebben. Hieronder worden de vaardigheden die we op 2College Durendael, binnen het vak acv in klas vwo 1-3, aanbieden toegelicht. Voor de informatie in deze toelichting heb ik de vaardighedenkaarten gebruikt (Willemen, 2017).

De kern van de vaardigheid *onderzoeken* is dat de leerling geschikte bronnen gebruikt als theoretische basis voor alfaonderzoek, bètaonderzoek en gammaonderzoek. De leerling kan een onderzoeksvraag en een hypothese formuleren. Ook kan de leerling een onderzoeksopzet maken. De leerling is in staat om zelfstandig een onderzoek uit te voeren en de resultaten op een heldere en boeiende manier te presenteren.

De tweede vaardigheid is *communiceren*. Hiermee wordt zowel schriftelijke, als mondelinge communicatie bedoeld. De leerling moet de hoofdgedachte uit complexe teksten zowel schriftelijk, als mondeling kunnen verwoorden, verbanden kunnen leggen tussen verschillende (delen van) teksten en de betrouwbaarheid van teksten kunnen beoordelen. Ook moet de leerling zich zonder belemmeringen kunnen uitdrukken, zowel mondeling als schriftelijk.

De derde vaardigheid is *samenwerken*. De kern van deze vaardigheid is dat de leerling zich bij het samenwerken bewust is van zijn eigen kwaliteiten en valkuilen en deze op een effectieve manier kan inzetten. Ook kan de leerling een planning maken en deze bijstellen aan de hand van eerdere ervaringen. Verder kan de leerling een ander aanspreken op gemaakte afspraken. De leerling is ook in staat om een ander te helpen waar nodig. Bovendien kan de leerling een taakverdeling maken waarin de rollen steeds wisselen.

De vierde vaardigheid is *presenteren*. De kern van de vaardigheid presenteren is dat de leerling makkelijk voor een groep kan spreken over verschillende onderwerpen. Hierbij maakt de leerling gebruik van verschillende presentatiemiddelen die een meerwaarde aan de presentatie geven. De leerling maakt gebruik van zijn lichaamstaal. Ook kan de leerling de presentatie aanpassen op de doelgroep, waarbij er gelet wordt op het gebruik van spreektaal en meer formele taal.

De vijfde vaardigheid is *zelfvertrouwen*. De kern van deze vaardigheid is dat de leerling durft te vertrouwen op zijn eigen kwaliteiten en verantwoordelijk leert te zijn voor zijn eigen leerproces.

De zesde vaardigheid is *sociaal en cultureel bewustzijn*. Bij deze vaardigheid is het belangrijk dat de leerling zich bewust is van hoe we leven in een multiculturele samenleving. Bovendien is de leerling op de hoogte van het belangrijkste wereldnieuws en de Nederlandse en Europese politiek.

De zevende en laatste vaardigheid is *reflecteren*. De kern van deze vaardigheid is dat de leerling kan beschrijven welke acties leiden tot persoonlijke ontwikkelingen op het gebied van gedrag, gebeurtenis en sociale interactie. De leerling kan de koppeling maken tussen leeractiviteit en theorie en verschillende argumenten afwegen om zo zijn eigen mening te formuleren.

De academische vaardigheden en bijbehorende deelvaardigheden voor vwo klas 1-3 staan in vaardighedenkaarten (bijlage 1). Deze vaardighedenkaarten moeten een doorlopende leerlijn gaan vormen met de vaardighedenkaarten voor vwo klas 4-6. Naar aanleiding van dit onderzoek worden deze ontwikkeld.

Aansluiting academische vaardigheden van de Tweede Fase met het WO

De vaardighedenkaarten uit de onderbouw dienen als basis voor de Tweede Fase, maar ook de aansluiting met het wetenschappelijk onderwijs (WO) moeten we kunnen borgen. Belangrijk is dan ook hoe academische vaardigheden worden omschreven op de universiteiten, en daarbij de vraag, sluit dit aan bij de omschrijving van 2College Durendael?

Uit de bijeenkomsten die ik heb bijgewoond blijkt dat er in het WO steeds meer wordt gewerkt met academische vaardigheden. Op verschillende universiteiten worden er modules aangeboden om academische vaardigheden aan studenten aan te bieden (Open Universiteit, Universiteit Utrecht, Tilburg University, Universiteit Leiden, Universiteit van Amsterdam). Docenten van deze universiteiten verstaan onder academische vaardigheden: onderzoeken, communiceren (op een academisch niveau lezen en schrijven), presenteren (zowel voor een groep studenten, als voor onbekenden) en het ontwikkelen van een academische houding. Ook reflecteren en samenwerken komen bij deze universiteiten in de cursussen academische vaardigheden (academic skills) aan bod.

Op Tilburg University wordt bij de module *academische vaardigheden* gesproken van “Belangrijke algemene vaardigheden van een academicus zijn het kritisch en onafhankelijk denken, het logisch redeneren, en het helder communiceren naar collega's en het grotere publiek. Daarnaast dient u specifieke basisvaardigheden te verwerven die nodig zijn voor het vinden, lezen en duiden van wetenschappelijke literatuur.” (Tilburg University, Academische vaardigheden). Hierbij kunnen we de vaardigheden communiceren, onderzoeken, presenteren en reflecteren benoemen als academische vaardigheden.

Op de Universiteit van Amsterdam werken studenten van interdisciplinaire studies met het boek ‘Academische vaardigheden voor interdisciplinaire studies’ van Buis, Post en Visser (Buis, Post & Visser, 2015). Buis, Post en Visser spreken bij academische vaardigheden van “gereedschappen die je tijdens en na je studie kunt inzetten om nieuwe kennis op te nemen, te ontwikkelen, te delen en ter discussie te stellen. In alle vaardigheden zul je in de loop der jaren een eigen stijl ontwikkelen.” (Buis e.a., 2015). Zij zien het boek als handvat voor mogelijke academische vaardigheden die men nodig heeft tijdens en na een studie. Ze maken hierbij de aantekening dat eenieder zijn eigen weg en stijl kiest, en dat een

handboek nooit compleet is (Buis e.a., 2015). Ze splitsen het handboek op in vier delen. Hierin wordt een aantal deelvaardigheden verder uitgewerkt, te weten studeren, lezen van wetenschappelijke literatuur, onderzoek doen, onderzoek delen (schrijven en presenteren) & kritische houding (discussie en reflecteren) (Buis e.a., 2015).

Op de Universiteit Leiden wordt sinds eind 2016 met een nieuwe onderwijsvisie gewerkt, Learning@Leiden. Het doel van het nieuwe onderwijs is om “studenten te laten uitgroeien tot academische en maatschappelijk betrokken professionals die over de grenzen kunnen kijken.” (Ledegang, 2017). Naast de vaardigheid onderzoekend leren wil de Universiteit Leiden ook meer aandacht voor ‘transferable skills’, vaardigheden als samenwerken, presenteren, communiceren en reflecteren (Ledegang, 2017). Vaardigheden die wij op school zien als ondersteunende vaardigheden voor de vaardigheid onderzoeken.

Volgens prof. Dr. Peter-Arno Coppens van de Radboud Universiteit Nijmegen is het belangrijk dat het voortgezet onderwijs leerlingen een enigszins kritisch denkvermogen bijbrengt. Hieraan kan het doen van onderzoek bijdragen. Het kritisch denkvermogen is één van de vaardigheden die in meerdere vaardigheden te plaatsen is. Deze vaardigheid wordt op 2College Durendael niet expliciet genoemd in de vaardighedenkaarten.

Concluderend kan ik zeggen dat uit gesprekken met deskundigen blijkt dat onderzoeken, communiceren, presenteren, het ontwikkelen van een academische houding, kritisch denken, samenwerken en reflecteren de belangrijkste academische vaardigheden zijn voor eerstejaars studenten. In de vaardighedenkaarten die ik ga ontwikkelen voor vwo klas 4-6 zullen deze vaardigheden extra aandacht moeten krijgen. De vaardigheden onderzoeken, communiceren, samenwerken en reflecteren uit de vaardighedenkaarten lijken al goed aan te sluiten bij het vervolgonderwijs. Het ontwikkelen van een academische houding en kritisch denken zullen ook in de vaardighedenkaarten aan bod moeten komen. In het ontwerp ervan moet ik kijken of deze -als deelvaardigheid- onder de reeds bestaande vaardigheden kunnen behoren óf dat ze als aparte vaardigheden worden toegevoegd.

D. Rapportage van het onderzoek

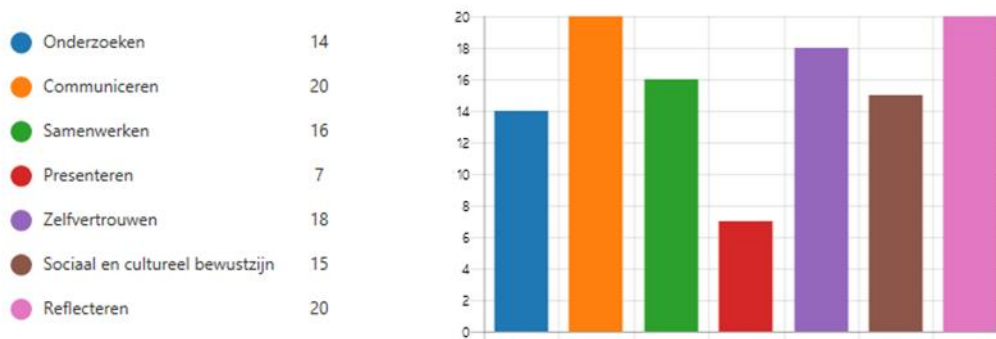
1. Resultaten

Deelvraag 1 Welke academische vaardigheden willen we aanbieden in de Tweede Fase van 2College Durendael?

Naar aanleiding van de resultaten van mijn vorige onderzoek (Willemen, 2017) heb ik zeven academische vaardigheden uitgewerkt in vaardighedenkaarten, zie bijlage 1. Bij het maken van de vaardighedenkaarten heb ik geput uit literatuur en de onderzoeksresultaten van mijn vragenlijst. Hierbij heb ik dus enkel gekeken naar de mening van de docenten die lesgeven in vwo klas 1-3. Nu moeten de vaardighedenkaarten verder uitgebreid worden naar de Tweede Fase (vwo klas 4-6). Om zicht te krijgen op het aanbieden van de academische vaardigheden in de jaarlagen vwo 4-6 en de relevantie van de vaardigheden voor de verschillende vakken heb ik een digitale vragenlijst verspreid onder de docenten die lesgeven in de jaarlagen vwo 4-6. Hieronder presenteer ik de resultaten van deze vragenlijst.

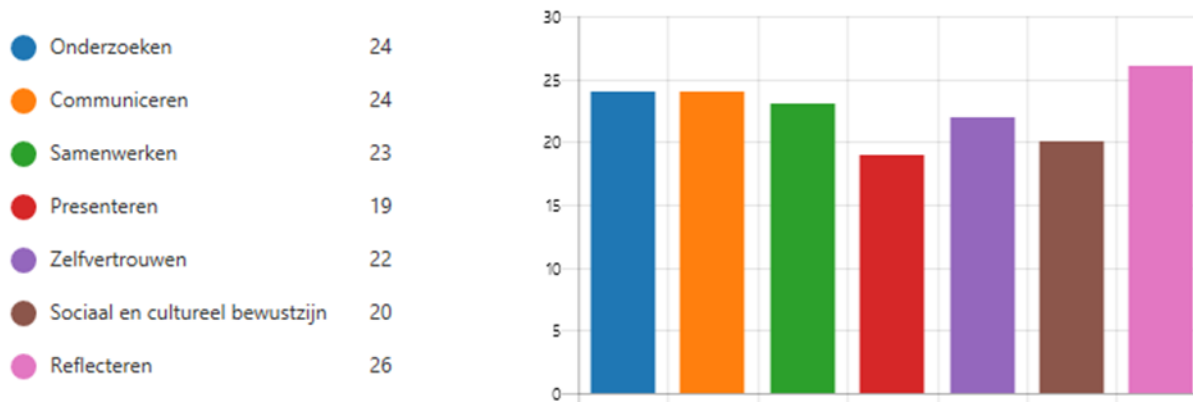
Negentig procent van de respondenten (N=29) vindt het relevant om academische vaardigheden in de vaklessen aan te bieden. 59% van de respondenten (N=29) wil voor het aanbieden van de academische vaardigheden de vaklessen aanpassen, 38% van de respondenten (N=29) staat neutraal tegenover het aanpassen van de lessen en 3% van de respondenten (N=29) wil de vaklessen niet aanpassen om academische vaardigheden aan te bieden.

Hoewel slechts 43% van de respondenten bekend is met de vaardighedenkaarten van vwo klas 1-3 worden de vaardigheden actief gebruikt in de Tweede Fase en als relevant ervaren. Figuur 3 laat zien welke academische vaardigheden er op dit moment structureel in de vaklessen vwo klas 4-6 worden aangeboden.

Figuur 3 Structureel aangeboden academische vaardigheden in de vaklessen vwo klas 4-6, absolute getallen (N=29)

De academische vaardigheden die aangeboden worden in de vaklessen vwo klas 1-3 zijn óók relevant voor de vaklessen vwo klas 4-6. In figuur 4 wordt duidelijk dat de respondenten alle academische vaardigheden relevant vinden om aan te bieden in de vaklessen. Het meest relevant vinden de respondenten reflecteren, onderzoeken en communiceren. Presenteren en sociaal- en cultureel bewustzijn worden als minder relevant voor de vaklessen benoemd, maar nog steeds relevant met een percentage van 66% en 69% (N=29) .

Figuur 4 Relevantie academische vaardigheden in de vaklessen vwo klas 4-6, absolute getallen (N=29)

Naast de zeven academische vaardigheden die in klas vwo 1-3 geïmplementeerd worden, vinden de respondenten de volgende academische vaardigheden van belang om aan te bieden in de Tweede Fase, om zo de aansluiting met het vervolgonderwijs te borgen: *kritische houding, analytisch denken en logisch redeneren*. In de bijeenkomsten en gesprekken met deskundigen worden deze drie vaardigheden ook steeds benoemd. Deze drie vaardigheden zullen dan ook duidelijk terug moeten komen in de vaardighedenkaarten vwo klas 4-6.

Deelvraag 2: Hoe gaan we de academische vaardigheden concretiseren in rubrics?

Slechts 45% van de respondenten is bekend met het invoeren van het e-portfolio *Simulise*. Dit betekent dat we aan het begin van het nieuwe schooljaar het e-portfolio duidelijk onder de aandacht moeten brengen. Ook de manier van werken met de e-portfolio moeten we concretiseren, aangezien maar 55% van de respondenten op dit moment zijn lessen wil aanpassen voor het werken met het e-portfolio *Simulise*. Positief is dat 76% van de respondenten het relevant vindt dat leerlingen een portfolio opbouwen.

Het e-portfolio *Simulise* is zo ingedeeld dat er rubrics gemaakt moeten worden waarmee leerlingen zichzelf kunnen beoordelen op de academische vaardigheden. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een vierschaals-indeling naar een edelmetaal (platina, goud, zilver en brons). Voor de vaardigheden van klas vwo 1-3 heb ik een workshop gegeven waarbij ik de vaardighedenkaarten heb geïntroduceerd. Vervolgens zijn er per deelvaardigheid in kleine groepjes rubrics gemaakt. De groepjes bestonden uit docenten van de verschillende vakgebieden; alfa, bèta en gamma. Na het verzamelen van alle rubrics hebben de TTO-coördinator en ik de rubrics doorgenomen en taalkundig op elkaar afgestemd. Deze manier van werken hebben we bewust gedaan, zodat het eigenaarschap van de vaardighedenkaarten en het gebruik van de rubrics bij de docenten vergroot worden.

In de Tweede Fase wil ik op een zelfde manier gaan werken, zodat er niet alleen rubrics gemaakt worden, maar ook het werken met het e-portfolio *Simulise* onder de aandacht wordt gebracht.

Natuurlijk wil ik hierbij rekening houden met de interesses van de docenten. Een aantal respondenten (45%) heeft namelijk te kennen gegeven graag actief mee te denken over de invulling van de

vaardighedenkaarten binnen het e-portfolio. Hierbij hoort ook het maken van de rubrics bij de vaardighedenkaarten.

Deelvraag 3: Wat hebben docenten nodig om te werken met de vaardighedenkaarten binnen het e-portfolio Simulise?

Om de academische vaardigheden in de vaklessen te implementeren en te gebruiken in het e-portfolio *Simulise* is een aantal randvoorwaarden nodig.

De meeste respondenten (38%) noemen eenduidige handvatten met praktijkvoorbeelden en rubrics als belangrijkste randvoorwaarde. Hierbij wordt aangegeven dat het belangrijk is om te weten welke vaardigheden er worden aangeboden, zowel voor docenten als voor leerlingen. Wanneer de handvatten digitaal gepubliceerd worden, kan men er ook steeds op teruggrijpen.

Ook scholing en workshops wordt als randvoorwaarde aangegeven (34%). De scholing moeten op een continue basis terugkomen om steeds op de hoogte te zijn van nieuwe ontwikkelingen binnen het onderwijs algemeen en het onderwijs op 2College Durendael in het bijzonder. Hierbij wordt expliciet aangegeven dat het belangrijk is een goede scholing te krijgen over (het werken met) het e-portfolio *Simulise*.

Vervolgens wordt bewustwording aangegeven (17%). Hierbij geven de respondenten aan dat er al veel aan academische vaardigheden wordt gedaan in de vaklessen, maar dat ze niet expliciet benoemd worden in de vaklessen. Wanneer zowel de docent, als de leerling zich bewust zijn van de academische vaardigheden zullen ze meer beklijven en kan men er bewuster mee werken in het e-portfolio *Simulise*. Deze bewustwording kan gestimuleerd worden door de academische vaardigheden steeds onder de aandacht bij docenten en leerlingen te brengen.

Veertien procent van de respondenten geeft aan (ontwikkel)tijd nodig te hebben. Dit wordt echter niet gespecificeerd door de respondenten. Er wordt niet weergegeven hoeveel ontwikkeltijd men nodig heeft, ook wordt niet aangegeven waarvoor de ontwikkeltijd ingezet zal worden.

Zeven procent van de respondenten geeft aan dat samenwerken met collega's, een academische achtergrond en het eigenaarschap van het leerproces bij leerlingen randvoorwaarden zijn om academische vaardigheden in de vaklessen te implementeren.

Tabel 1 Randvoorwaarden implementeren academische vaardigheden in de vaklessen (N=29, absolute getallen)

Handvatten en rubrics	11
Scholing/workshops	10
Bewustwording	5
Ontwikkeltijd	4
Samenwerking collega's	2
Academische achtergrond	2
Eigenaarschap bij leerlingen	2

2. Conclusies

Deelvraag 1 Welke academische vaardigheden willen we aanbieden in de Tweede Fase van 2College Durendael?

Negentig procent van de respondenten vindt het relevant om academische vaardigheden aan te bieden in de vaklessen, maar liefst 59% wil actief de vaklessen hiervoor aanpassen en 38% staat hier neutraal in. De academische vaardigheden die aangeboden gaan worden in vwo klas 4-6 moeten aansluiten bij de academische vaardigheden vwo klas 1-3, zo komt er een doorlopende vaardighedenleerlijn in vwo klas 1-6. De academische vaardigheden dienen ook aan te sluiten bij de vaardigheden die universiteiten verwachten van eerstejaars studenten. Naast de zeven vaardigheden die reeds in de vaklessen vwo klas 1-3 geïmplementeerd worden en grotendeels aan bod komen in vwo klas 4-6 -onderzoeken, communiceren, samenwerken, presenteren, zelfvertrouwen, sociaal- en cultureel bewustzijn en reflecteren- zullen ook de vaardigheden *kritische houding*, *analytisch denken* en *logisch redeneren* aangeboden moeten worden in vwo klas 4-6. Deze vaardigheden kunnen deel uitmaken van de reeds bestaande vaardigheden, maar zullen dan wel expliciet benoemd moeten worden bij de deelvaardigheden in de vaardighedenkaarten.

Deelvraag 2: Hoe gaan we de academische vaardigheden concretiseren in rubrics?

Het (invoeren van het) e-portfolio *Simulise* is bij slechts 45% van de respondenten bekend. Er zal daarom nog duidelijk aandacht besteed moeten worden aan het e-portfolio *Simulise* en het invoeren ervan. Om de academische vaardigheden te concretiseren in rubrics wil ik dezelfde aanpak hanteren als in vwo klas 1-3. Tijdens een workshop, georganiseerd tijdens een vergadermoment, wil ik de docenten van de Tweede Fase in groepjes met een alfa, bèta en gammadocent laten werken aan het maken van rubrics. Vervolgens wil ik de rubrics in een kleinere groep bespreken en eventueel taalkundig aanpassen en op elkaar afstemmen. Een aantal respondenten (45%) heeft aangegeven hierover actief mee te willen denken.

Deelvraag 3: Wat hebben docenten nodig om te werken met de vaardighedenkaarten binnen het e-portfolio Simulise?

Om te werken met de vaardighedenkaarten binnen het e-portfolio *Simulise* is een aantal randvoorwaarden belangrijk. De belangrijkste randvoorwaarde is dat er eenduidige handvatten met praktijkvoorbeelden en rubrics zijn. Wanneer de handvatten digitaal gepubliceerd worden, kan men er steeds op teruggrijpen. Ook scholing en workshops worden als randvoorwaarden aangegeven. De scholing moet op een continue basis terugkomen om steeds op de hoogte te zijn van nieuwe ontwikkelingen. Om te gaan werken met het e-portfolio *Simulise* is het van essentieel belang dat hierover een duidelijke startbijeenkomst komt met een scholing. Ook bewustwording wordt aangegeven als randvoorwaarde. Bewustwording kan gestimuleerd worden door het e-portfolio *Simulise* en de academische vaardigheden steeds onder de aandacht bij docenten en leerlingen te brengen. Tijd, samenwerken met collega's, een academische achtergrond en het eigenaarschap van het leerproces bij leerlingen worden ook als randvoorwaarden aangegeven, maar lijken van minder groot belang te zijn.

3. Conclusie onderzoeksvraag

Hoe kunnen we het onderwijs in academische vaardigheden - met gebruikmaking van de vaardighedenkaarten en het e-portfolio Simulise- structureren in de Tweede Fase van 2College Durendael?

De docenten op 2College Durendael vinden het relevant om academische vaardigheden aan te bieden in de vaklessen. Ook het werken met het e-portfolio *Simulise* vinden de docenten relevant.

De academische vaardigheden die aangeboden gaan worden in vwo klas 4-6 moeten aansluiten bij de academische vaardigheden vwo klas 1-3, zo komt er een doorlopende vaardighedenleerlijn in vwo klas 1-6. De academische vaardigheden dienen ook aan te sluiten bij de vaardigheden die universiteiten verwachten van eerstejaars studenten. Naast de zeven academische vaardigheden die reeds op 2College Durendael gebruikt worden binnen het vwo-onderwijs -onderzoeken, communiceren, samenwerken, presenteren, zelfvertrouwen, sociaal- en cultureel bewustzijn en reflecteren- zullen ook de vaardigheden *kritische houding, analytisch denken en logisch redeneren* aangeboden moeten worden in vwo klas 4-6.

Het werken met het e-portfolio *Simulise* zal goed op de kaart gezet moeten worden door scholingen en nascholingen. Het bewustwordingsproces van het werken hiermee zal actief gestimuleerd moeten worden door scholing en het werken met de vaardighedenkaarten. Een onderdeel hiervan kan zijn om gezamenlijk de rubrics te maken die gebruikt gaan worden in het e-portfolio *Simulise*.

E. Discussie en aanbevelingen

Discussie

De vaardighedenkaarten voor vwo klas 1-3 zijn klaar en worden geïmplementeerd in de vaklessen en het e-portfolio *Simulise*. Op dit moment ben ik ook de vaardighedenkaarten aan het ontwikkelen voor vwo klas 4-6. Met de schoolleiding zal ik in gesprek gaan over het implementeren ervan. Ook zal er een duidelijk tijdspad moeten komen voor het implementeren van het e-portfolio *Simulise*.

Volgend schooljaar wordt er op 2College Durendael gewerkt in een nieuwe teamstructuur. Binnen deze teamstructuur is een drietal onderwijsontwikkelingsgroepen samengesteld. Eén van deze onderwijsontwikkelingsgroepen (vwo) zal ik aansturen. De teamleden van deze groep heb ik zelf uitgekozen. Met deze groep zal ik het onderwijs van het vwo verder ontwikkelen. Ook de academische vaardigheden en het e-portfolio *Simulise* zal ik, met hulp van de teamleden, implementeren.

Docenten zullen hierin duidelijk geïnformeerd moeten worden, dit kan in een startbijeenkomst aan het begin van het schooljaar. Gedurende het schooljaar zullen de academische vaardigheden, de vaardighedenkaarten en het e-portfolio *Simulise* steeds aandachtspunten moeten blijven in teambesprekingen en (individuele) gesprekken. Ook zal een aantal docenten geschoold moeten worden in het gebruik van het e-portfolio *Simulise*. De betrokkenheid en het bewustzijn van docenten zal ook gemonitord moeten worden, omdat zij met de academische vaardigheden en het e-portfolio *Simulise* moeten werken. De schoolleiding en coördinatoren kunnen hierin niet voor de troepen uitlopen.

Mijn onderzoek heb ik met veel plezier uitgevoerd. Er is wel een aantal kanttekeningen die ik bij mijn onderzoek wil plaatsen. Ten eerste de beperking van het aantal respondenten, slechts 69% (N=42) heeft op mijn vragenlijst gereageerd. Dat betekent dat ik van slechts 29 docenten een reactie heb gekregen. Hierdoor heb ik in mijn onderzoek gewerkt met de data, en hiermee dus ook de visie, van degenen die de vragenlijst hebben ingevuld. Ik kan door het kleine aantal respondenten dan ook niet zeggen dat mijn data representatief is voor alle vakdocenten vwo van de Tweede Fase. Wellicht had ik nog actiever kunnen zijn in het zichtbaar maken van mijn vragenlijst en het belang van het invullen ervan. Ik heb eenmaal een herinnering gestuurd om de vragenlijst in te vullen. Een aantal docenten heb ik vervolgens nog mondeling gevraagd mijn vragenlijst in te vullen. Om meer reactie te krijgen had ik de vragenlijst op een gunstiger moment moeten verspreiden, bijvoorbeeld in een teamvergadering. Zo was het gehele team bij elkaar en hadden de docenten de vragenlijst ter plekke kunnen invullen.

Een volgende kanttekening die ik wil plaatsen is bij mijn vragenlijst. Door in de toelichting bij open vragen (bijvoorbeeld bij vraag 13) voorbeelden te noemen, kunnen de respondenten gestuurd zijn in hun antwoorden. In een volgend onderzoek zal ik de toelichting neutraler moeten houden, zo worden de respondenten op geen enkele wijze gestuurd. Een positieve noot bij mijn vragenlijst is dat de respondenten bij open vragen zonder toelichting en voorbeelden (zoals vraag 8 en vraag 10) antwoorden hebben gegeven die bij meerdere respondenten terugkomen. Hiermee wordt deze data zeer waardevol.

Ook wil ik een kanttekening plaatsen bij het onder de aandacht brengen van mijn onderzoek bij collega's. Mijn onderzoeksplan heb ik aan het begin van het schooljaar gepresenteerd aan het Tweede Faseteam, helaas heb ik gedurende het schooljaar geen gelegenheid gehad om mijn onderzoek in teamverband onder de aandacht te brengen. Volgend schooljaar zal ik dit beter in de gaten moeten houden. Aan het

begin van het schooljaar wil ik mijn onderzoeksresultaten presenteren aan het vwo-team. Ik zal er daarna op moeten toezien dat academische vaardigheden en het e-portfolio *Simulise* terugkerende agendapunten worden.

De resultaten van mijn onderzoek en het ontwerp van de vaardighedenkaarten kunnen in het e-portfolio *Simulise* en de vaklessen van vwo klas 4 geïmplementeerd worden. De komende twee tot drie schooljaren zullen gebruikt moeten worden om de academische vaardigheden en het e-portfolio *Simulise* in het gehele vwo te implementeren. Hierna zal er een evaluatie moeten komen. Met de evaluatie kunnen we de academische vaardigheden en het e-portfolio *Simulise* eventueel aanpassen en bijstellen.

Aanbevelingen

Naar aanleiding van mijn onderzoek wil ik een aantal aanbevelingen doen:

* om academische vaardigheden te implementeren is het van belang dat de docenten op de hoogte zijn van de vaardighedenkaarten en het werken ermee. Hiervoor is scholing en bewustwording van belang; academische vaardigheden zal daarom een steeds terugkerend item op de afdelingsvergadering moeten zijn. Zo wordt de academisering zichtbaar gemaakt en gaan docenten er bewuster aan en mee werken.

* benut studiedagen om docenten scholing te laten volgen, met elkaar te overleggen over academische vaardigheden en materiaal te laten ontwikkelen.

* zorg ervoor dat er een goede introductie komt van het e-portfolio *Simulise*. Geef hierbij ook het doel en de voordelen aan van het gebruik van *Simulise*.

F. Ontwerp

Het ontwerp is nog in ontwikkeling. Een aantal vaardighedenkaarten is zo goed als af voor klas 1 t/m 6. Hieronder een voorbeeld van de vaardigheidkaart *samenwerken*.

3. Samenwerken

Klas 1	Klas 2	Klas 3	Klas 4	Klas 5	Klas 6
1. Ik kan samenwerken met verschillende mensen (ook degenen die niet mijn vrienden zijn).	1. Ik kan samenwerken met verschillende mensen, ook degenen die niet mijn vrienden zijn.	1. Ik kan samenwerken met verschillende mensen, ook degenen die niet mijn vrienden zijn.	1. Ik kan samenwerken met verschillende mensen, ook degenen die niet mijn vrienden zijn.	1. Ik kan samenwerken met mensen met verschillende karakters en sociale-culturele achtergrond.	1. Ik kan samenwerken met mensen met verschillende karakters en sociale-culturele achtergrond.
2. Ik kan me aan een taakverdeling en planning houden.	2. Ik kan me aan een taakverdeling en planning houden.	2. Ik kan me aan een taakverdeling en planning houden en indien nodig aanpassen.	2. Ik kan me aan een taakverdeling en planning houden en indien nodig aanpassen.	2. Ik kan me aan een taakverdeling en planning houden en indien nodig aanpassen.	2. Ik kan me aan een taakverdeling en planning houden en indien nodig aanpassen.
3. Ik weet altijd waarmee mijn groepsgenoten aan het werk zijn.	3. Ik weet altijd waarmee mijn groepsgenoten aan het werk zijn.	3. Ik weet altijd waarmee mijn groepsgenoten aan het werk zijn.	3. Ik weet waarmee mijn groepsgenoten aan het werk zijn, hierover overleggen we persoonlijk en/of digitaal.	3. Ik weet waarmee mijn groepsgenoten aan het werk zijn, hierover overleggen we persoonlijk en/of digitaal. Mijn eigen werk kan ik hierop aanpassen.	3. Ik weet waarmee mijn groepsgenoten aan het werk zijn, hierover overleggen we persoonlijk en/of digitaal. Mijn eigen werk kan ik hierop aanpassen.
4. Ik kan mijn groepsgenoten aanspreken	4. Ik kan mijn groepsgenoten aanspreken	4. Ik kan mijn groepsgenoten aanspreken op	4. Ik ben me bewust van mijn eigen rol	4. Ik ben me bewust van mijn eigen rol	4. Ik ben me bewust van mijn eigen rol

op het werkproces en product (top-tip-top).	op het werkproces en product (top-tip-top).	het werkproces en product (top-tip-top).	in de groep (leider, aanspreekpunt etc.) en kan deze aanpassen waar nodig.	in de groep (leider, aanspreekpunt etc.) en kan deze aanpassen waar nodig.	in de groep (leider, aanspreekpunt etc.) en kan deze aanpassen waar nodig.
5. Ik kan anderen om hulp vragen om in mijn eigen proces verder te komen.	5. Ik kan anderen om hulp vragen om in mijn eigen proces verder te komen.	5. Ik kan anderen om hulp vragen om in mijn eigen proces verder te komen.	5. Ik durf om hulp te vragen om in mijn eigen proces verder te komen.	5. Ik durf om hulp te vragen om in mijn eigen proces verder te komen.	5. Ik durf om hulp te vragen om in mijn eigen proces verder te komen.
	6. Ik ben me, bij groepswork, bewust van mijn kwaliteiten.	6. Ik ben me, bij groepswork, bewust van mijn kwaliteiten.	6. Ik kan mijn kwaliteiten op een juiste manier inzetten om in het (groeps-)proces verder te komen.	6. Ik kan mijn kwaliteiten op een juiste manier inzetten om in het (groeps-)proces verder te komen.	6. Ik kan mijn kwaliteiten op een juiste manier inzetten om in het (groeps-)proces verder te komen.
	7. Ik ben me, bij groepswork, bewust van mijn valkuilen.	7. Ik ben me, bij groepswork, bewust van mijn valkuilen.	7. Ik ben me bewust van mijn valkuilen en probeer hier in (groeps-)werk op een positieve manier mee om te gaan.	7. Ik ben me bewust van mijn valkuilen en probeer hier in (groeps-)werk op een positieve manier mee om te gaan.	7. Ik ben me bewust van mijn valkuilen en probeer hier in (groeps-)werk op een positieve manier mee om te gaan.
		8. Ik kan anderen overtuigen van mijn ideeën.	8. Ik deel mijn werk met groepsgenoten en bespreek de eisen die we aan ons werk stellen.	8. Ik deel mijn werk met groepsgenoten en bespreek de eisen die we aan ons werk stellen.	8. Ik deel mijn werk met groepsgenoten en bespreek de eisen die we aan ons werk stellen.

		<p>9. Ik kan anderen vertrouwen.</p> <p>10. Ik houd mijn groepsgenoten op de hoogte van mijn werkzaamheden.</p>	<p>9. Ik vertrouw erop dat mijn groepsgenoten zich aan de afgesproken kwaliteitseisen houden.</p> <p>10. Ik voel me verantwoordelijk voor het gehele proces en product.</p>	<p>9. Ik vertrouw erop dat mijn groepsgenoten zich aan de afgesproken kwaliteitseisen houden.</p> <p>10. Ik voel me verantwoordelijk voor het gehele proces en product.</p>	<p>9. Ik vertrouw erop dat mijn groepsgenoten zich aan de afgesproken kwaliteitseisen houden.</p> <p>10. Ik voel me verantwoordelijk voor het gehele proces en product.</p>
--	--	---	---	---	---

Literatuur

Buis, J. W., Post, G., & Visser, V. R. (2015), *Academische vaardigheden voor interdisciplinaire studies*, Amsterdam: Amsterdam University Press

Coppen, P.A. (2013), Alle wetenschappers willen maar één ding. Workshop gevolgd oktober 2017. Geraadpleegd op: 17-02-2018, van <https://prezi.com/-mhqu9migbsk/alle-wetenschappers-willen-maar-een-ding/>

Ledegang, N. (2017). 'Vernieuwen doe je niet achter je bureau'. *Leidraad*, nr. 2, p. 36-39

Thijs, A., Fisser, P. & Hoeven, M. van der (2014). 21e eeuwse vaardigheden in het curriculum van het funderend onderwijs. Enschede: SLO

Willemen, K. (2017), *Academische vaardigheden in de vaklessen*. Oisterwijk: AOS onderzoek

Open Universiteit: Basis academische vaardigheden (z.d.). Geraadpleegd op: 24-10-2017, van https://www.ou.nl/-/MB0602_Basis-academische-vaardigheden

Tilburg University: Academische vaardigheden (Academic Skills. Dutch Programm) (z.d.). Geraadpleegd op 26-10-2017, van <https://mystudy.uvt.nl/it10.vakzicht?taal=n&pfac=FSW&vakcode=500183>

Tilburg University: Onderwijsprofiel. Het ontwikkelen van 21-ste eeuwse vaardigheden (z.d.). Geraadpleegd op 26-10-2017, van <https://www.tilburguniversity.edu/nl/over/profiel/onderwijsprofiel/>

Bijlage 1 Vaardighedenkaarten vwo klas 1-3

1. Onderzoeken

Klas 1	Klas 2	Klas 3
<p>1. Ik kan een onderzoeksvraag en een hypothese formuleren.</p> <p>2. Ik kan een (academisch) onderzoeksplan / onderzoeksopzet maken.</p> <p>3. Ik kan binnen mijn onderzoek (zelf of in de groep) problemen oplossen.</p> <p>4. Ik kan bruikbare en betrouwbare bronnen vinden (via internet of literatuur).</p> <p>5. Ik kan de data verwerken voor mijn onderzoek.</p>	<p>1. Ik kan een concrete en eenduidige onderzoeksvraag en hypothese formuleren.</p> <p>2. Ik kan aan de hand van een theoretische basis een (academisch) onderzoeksplan / onderzoeksopzet maken.</p> <p>3. Ik kan binnen mijn onderzoek (zelf of in de groep) op een creatieve manier problemen oplossen.</p> <p>4. Ik kan onderscheid maken tussen geschikte en ongeschikte bronnen (via internet of literatuur).</p> <p>5. Ik ken de basisprincipes van de verschillende vakgebieden van onderzoek (alfa, bèta, gamma).</p> <p>6. Ik kan via de empirische cyclus (probleemstelling-ontwerpen-verzamelen-analyseren-evalueren-reflecteren) mijn onderzoek opzetten en verwerken.</p> <p>7. Ik maak gebruik van een correcte bronvermelding en bronverwijzing (APA).</p>	<p>1. Ik kan een concrete en eenduidige onderzoeksvraag en hypothese formuleren.</p> <p>2. Ik kan aan de hand van een theoretische basis een (academisch) onderzoeksplan / onderzoeksopzet maken.</p> <p>3. Ik kan een theoretisch kader schrijven.</p> <p>4. Ik kan binnen mijn onderzoek (zelf of in de groep) op een creatieve manier problemen oplossen.</p> <p>5. Ik kan onderscheid maken tussen geschikte en ongeschikte bronnen (via internet of literatuur).</p> <p>6. Ik ken de basisprincipes van de verschillende vakgebieden van onderzoek (alfa, bèta, gamma).</p> <p>7. Ik kan via de empirische cyclus (probleemstelling-ontwerpen-verzamelen-analyseren-evalueren-reflecteren) mijn onderzoek opzetten en verwerken.</p> <p>8. Ik maak gebruik van een correcte bronvermelding en bronverwijzing (APA).</p> <p>9. Ik accepteer dat de uitkomsten van een onderzoek niet altijd voldoen aan mijn verwachtingen.</p> <p>10. Ik kan gedurende het onderzoek mijn verwachtingen bijstellen.</p>

2. Communiceren (kritisch lezen en academisch schrijven)

Klas 1	Klas 2	Klas 3
<p>1. Ik kan de hoofdgedachte van een (eenvoudige) tekst onderscheiden en verwoorden.</p> <p>2. Ik kan verbanden leggen tussen informatie in de tekst en mijn eigen kennis van het onderwerp.</p> <p>3. Ik kan mij zonder belemmeringen uitdrukken, zowel mondeling als schriftelijk.</p> <p>4. Ik kan een samenvatting of een korte tekst schrijven wanneer de deelstappen duidelijk zijn.</p> <p>5. Ik kan interesse tonen in anderen.</p>	<p>1. Ik kan de hoofdgedachte van een tekst onderscheiden en verwoorden.</p> <p>2. Ik kan verbanden leggen tussen mijn eigen kennis over een onderwerp en betrouwbare bronnen.</p> <p>3. Ik kan mij zonder belemmeringen uitdrukken, zowel mondeling als schriftelijk.</p> <p>4. Ik kan een samenvatting of een korte tekst schrijven door zelf de deelstappen te bedenken.</p> <p>5. Ik kan interesse tonen in anderen, ook al ken ik ze niet.</p> <p>6. Ik kan anderen overtuigen van mijn ideeën.</p> <p>7. Ik kan mijn verwachtingen uiten.</p>	<p>1. Ik kan de hoofdgedachte van een tekst onderscheiden en verwoorden.</p> <p>2. Ik kan verbanden leggen tussen mijn eigen kennis over een onderwerp en betrouwbare bronnen.</p> <p>3. Ik kan mij zonder belemmeringen uitdrukken, zowel mondeling als schriftelijk.</p> <p>4. Ik kan een samenvatting of een korte tekst schrijven door zelf de deelstappen te bedenken.</p> <p>5. Ik kan interesse tonen in anderen, ook al ken ik ze niet.</p> <p>6. Ik kan anderen overtuigen van mijn ideeën.</p> <p>7. Ik kan mijn verwachtingen uiten.</p> <p>8. Ik ben me ervan bewust dat je op verschillende manieren dingen kunt zeggen en vragen.</p> <p>9. Ik ben me ervan bewust dat je mensen op verschillende manieren moet aanspreken en aanschrijven.</p> <p>10. Ik kan compromissen sluiten.</p>

3. Samenwerken

Klas 1	Klas 2	Klas 3
<p>1. Ik kan samenwerken met verschillende mensen (ook degenen die niet mijn vrienden zijn).</p> <p>2. Ik kan me aan een taakverdeling en planning houden.</p> <p>3. Ik weet altijd waarmee mijn groepsgenoten aan het werk zijn.</p> <p>4. Ik kan mijn groepsgenoten aanspreken op het werkproces en product (top-tip-top).</p> <p>5. Ik kan anderen om hulp vragen om in mijn eigen proces verder te komen.</p>	<p>1. Ik kan samenwerken met verschillende mensen, ook degenen die niet mijn vrienden zijn.</p> <p>2. Ik kan me aan een taakverdeling en planning houden.</p> <p>3. Ik weet altijd waarmee mijn groepsgenoten aan het werk zijn.</p> <p>4. Ik kan mijn groepsgenoten aanspreken op het werkproces en product (top-tip-top).</p> <p>5. Ik kan anderen om hulp vragen om in mijn eigen proces verder te komen.</p> <p>6. Ik ben me, bij groepswerk, bewust van mijn kwaliteiten.</p> <p>7. Ik ben me, bij groepswerk, bewust van mijn valkuilen.</p>	<p>1. Ik kan samenwerken met verschillende mensen, ook degenen die niet mijn vrienden zijn.</p> <p>2. Ik kan me aan een taakverdeling en planning houden en indien nodig aanpassen.</p> <p>3. Ik weet altijd waarmee mijn groepsgenoten aan het werk zijn.</p> <p>4. Ik kan mijn groepsgenoten aanspreken op het werkproces en product (top-tip-top).</p> <p>5. Ik kan anderen om hulp vragen om in mijn eigen proces verder te komen.</p> <p>6. Ik ben me, bij groepswerk, bewust van mijn kwaliteiten.</p> <p>7. Ik ben me, bij groepswerk, bewust van mijn valkuilen.</p> <p>8. Ik kan anderen overtuigen van mijn ideeën.</p> <p>9. Ik kan anderen vertrouwen.</p> <p>10. Ik houd mijn groepsgenoten op de hoogte van mijn werkzaamheden.</p>

4. Presenteren

Klas 1	Klas 2	Klas 3
<p>1. Ik kan op een levendige manier voor een groep spreken.</p> <p>2. Ik ben me bewust van mijn lichaamstaal.</p> <p>3. Ik kan een presentatie voor een groep houden, zonder het gebruik van een uitgeschreven tekst.</p> <p>4. Ik kan in een presentatie een duidelijke opbouw maken: introductie-middenstuk-slot.</p> <p>5. Ik ben in staat om presentatiemiddelen, zoals Prezi of posters, te gebruiken die een meerwaarde aan mijn presentatie geven.</p>	<p>1. Ik kan met zelfvertrouwen op een levendige manier voor een groep spreken.</p> <p>2. Ik kan gebruik maken van mijn lichaamstaal.</p> <p>3. Ik kan een presentatie voor een groep houden, zonder het gebruik van een uitgeschreven tekst.</p> <p>4. Ik kan in een presentatie op een creatieve manier een duidelijke opbouw maken: introductie-middenstuk-slot.</p> <p>5. Ik kan presentatiemiddelen, zoals Prezi of posters, te gebruiken die een meerwaarde aan mijn presentatie geven.</p> <p>6. Ik kan naast spreektaal ook formele taal gebruiken.</p> <p>7. Ik kan na een presentatie vragen beantwoorden.</p>	<p>1. Ik kan met zelfvertrouwen op een levendige manier voor een groep spreken.</p> <p>2. Ik kan gebruik maken van mijn lichaamstaal.</p> <p>3. Ik kan een presentatie voor een groep houden, zonder het gebruik van een uitgeschreven tekst.</p> <p>4. Ik kan in een presentatie op een creatieve manier een duidelijke opbouw maken: introductie-middenstuk-slot.</p> <p>5. Ik kan presentatiemiddelen, zoals Prezi of posters, te gebruiken die een meerwaarde aan mijn presentatie geven.</p> <p>6. Ik kan naast spreektaal ook formele taal gebruiken.</p> <p>7. Ik kan na een presentatie vragen beantwoorden.</p> <p>8. Ik ben in staat om te improviseren wanneer dingen anders gaan dan gepland.</p> <p>9. Ik betrek mijn publiek bij de presentatie om de aandacht vast te houden.</p> <p>10. Ik let op de details gedurende mijn presentatie.</p>

5. Zelfvertrouwen

Klas 1	Klas 2	Klas 3
1. Ik durf vragen te stellen als ik iets niet weet of snap in de les.	1. Ik durf vragen te stellen in de les.	1. Ik durf vragen te stellen in de les.
2. Ik durf voor mijn eigen mening op te komen in een groep.	2. Ik durf antwoorden te geven in de les.	2. Ik durf antwoorden te geven in de les.
3. Ik durf te vertrouwen op mijn eigen kwaliteiten.	3. Ik kan voor mijn eigen mening op te komen in een groep, ook bij mensen die ik niet ken.	3. Ik kan voor mijn eigen mening op te komen in een groep, ook bij mensen die ik niet ken.
4. Ik durf mij uit te drukken in een vreemde taal.	4. Ik maak gebruik van mijn eigen kwaliteiten.	4. Ik maak gebruik van mijn eigen kwaliteiten.
5. Ik durf vragen te stellen aan mensen die ik niet ken.	5. Ik kan mij (enigszins) uitdrukken in een vreemde taal.	5. Ik kan mij (enigszins) uitdrukken in een vreemde taal.
	6. Ik durf (in een vreemde taal) vragen te stellen aan mensen die ik niet ken.	6. Ik durf (in een vreemde taal) vragen te stellen aan mensen die ik niet ken.
	7. Ik durf (in een vreemde taal) een gesprek aan te gaan met mensen die ik niet ken.	7. Ik durf (in een vreemde taal) een gesprek aan te gaan met mensen die ik niet ken.
		8. Ik kan (in een vreemde taal) een goed onderbouwde discussie voeren.
		9. Ik durf mijn eigen keuzes te maken.
		10. Ik durf verantwoordelijk te zijn voor mijn eigen leerproces.

6. Sociaal en cultureel bewustzijn

Klas 1	Klas 2	Klas 3
1. Ik kan de culturele en sociale verschillen tussen landen verwoorden.	1. Ik kan de culturele en sociale verschillen tussen landen verwoorden.	1. Ik kan de culturele en sociale verschillen tussen landen verwoorden.
2. Ik kan de culturele en sociale overeenkomsten tussen de verschillende landen verwoorden.	2. Ik kan de culturele en sociale overeenkomsten tussen de verschillende landen verwoorden.	2. Ik kan de culturele en sociale overeenkomsten tussen de verschillende landen verwoorden.
3. Ik heb een basiskennis van de verschillende levensbeschouwingen.	3. Ik heb een basiskennis van de verschillende levensbeschouwingen.	3. Ik heb een basiskennis van de verschillende levensbeschouwingen.
4. Ik ben me ervan bewust hoe we leven in een multiculturele samenleving.	4. Ik ben me ervan bewust hoe we leven in een multiculturele samenleving.	4. Ik ben me ervan bewust hoe we leven in een multiculturele samenleving.
5. Ik kan de landen in verschillende sociaal-culturele gebieden plaatsen.	5. Ik kan de landen in verschillende sociaal-culturele gebieden plaatsen.	5. Ik kan de landen in verschillende sociaal-culturele gebieden plaatsen.
	6. Ik kan informatie geven over mijn eigen land.	6. Ik kan informatie geven over mijn eigen land.
	7. Ik ben op de hoogte van het belangrijkste wereldnieuws.	7. Ik ben op de hoogte van het belangrijkste wereldnieuws.
		8. Ik ben op de hoogte van de Nederlandse en Europese politiek.
		9. Ik kan informatie geven over mijn cultuur aan mensen van andere culturen.
		10. Ik kan leren over andere culturen zonder daar een (voor)oordeel over te hebben.

7. Reflecteren

Klas 1	Klas 2	Klas 3
<p>1. Ik kan (na een opdracht) beschrijven wat goed ging.</p> <p>2. Ik kan beschrijven wat moeilijk was, waar de knelpunten liggen.</p> <p>3. Ik kan aangeven wat de volgende keer beter kan.</p> <p>4. Ik kan beschrijven hoe en waarom ik het werk heb aangepakt en uitgevoerd.</p> <p>5. Ik kan op een respectvolle manier feedback geven en ontvangen.</p>	<p>1. Ik kan (na een opdracht) beschrijven wat goed ging.</p> <p>2. Ik kan beschrijven wat moeilijk was, waar de knelpunten liggen.</p> <p>3. Ik kan aangeven wat de volgende keer beter kan.</p> <p>4. Ik kan beschrijven hoe en waarom ik het werk heb aangepakt en uitgevoerd.</p> <p>5. Ik kan op een respectvolle manier feedback geven en ontvangen.</p> <p>6. Ik kan beschrijven wat ik heb geleerd.</p> <p>7. Ik kan realistische doelen stellen.</p>	<p>1. Ik kan (na een opdracht) beschrijven wat goed ging.</p> <p>2. Ik kan beschrijven wat moeilijk was, waar de knelpunten liggen.</p> <p>3. Ik kan aangeven wat de volgende keer beter kan.</p> <p>4. Ik kan beschrijven hoe en waarom ik het werk heb aangepakt en uitgevoerd.</p> <p>5. Ik kan op een respectvolle manier feedback geven en ontvangen.</p> <p>6. Ik kan beschrijven wat ik heb geleerd.</p> <p>7. Ik kan realistische doelen stellen.</p> <p>8. Ik kan een plan maken om deze doelen te behalen.</p> <p>9. Ik weet wanneer ik mijn doelen behaald heb.</p> <p>10. Ik kan beschrijven hoe het groepsproces verliep.</p>

Bijlage 2 Doorlopende leerlijn acv

Klas 1:

Kwantitatief onderzoek met de nadruk op het verwerken van data en experiment.

Klas 2:

Bronnenonderzoek en socratische gesprekken.

Robotica met behulp van lego robotics.

Klas 3:

Taalkundig onderzoek.

Eigen acv-onderzoek.

Klas 4:

Natuurwetenschappelijk onderzoek.

Wetenschap en ethiek.

Academische stage.

Klas 5:

Fact checking.

Academische verslaglegging.

Klas 6:

Afrondende academische avond.

Academische vaardigheden

We willen leerlingen zo goed mogelijk voorbereiden op de toekomst, dat betekent voor vwo-leerlingen in principe een vervolgstudie aan de universiteit. Daarvoor is het nodig dat leerlingen leren denken en handelen op academisch niveau. In toenemende mate doet de maatschappij een beroep op mensen met een kritische en onderzoekende houding.

Leerlingen krijgen daarom in de Tweede Fase het vak 'acv' (academische vaardigheden). Ze krijgen dan les in het leren opzetten en uitvoeren van een onderzoek, het analyseren en structureren van informatie, het zoeken en beoordelen van bronnen of het ondersteunen van een betoog met argumenten. Ook vaardigheden als plannen en organiseren, samenwerken, presenteren en vooral het reflecteren op het eigen handelen komen aan bod. De modules in de Tweede Fase zijn: natuurwetenschappelijk onderzoek, wetenschap en ethiek, fact checking en academische verslaglegging.

Bij natuurwetenschappelijk onderzoek gaan leerlingen aan de hand van zintuigen een aantal onderzoeken uitvoeren, deze vormen de basis voor een zelfstandig onderzoek. In de module wetenschap en ethiek wordt de scheidslijn van ethische kwesties aan de kaak gesteld. Bij de module fact checking gaan de leerlingen feiten controleren in niet-fictieve teksten. Vervolgens worden leerlingen bij de module academische verslaglegging op verschillende manieren voorbereid op het schrijven van hun profielwerkstuk.

Vragenlijst met betrekking tot academische vaardigheden vwo klas 4-6 Katrien Willemen

Deze vragenlijst gaat over de zeven academische vaardigheden die we in vwo klas 1-3 gebruiken op 2College Durendael. In de bijlage van de mail worden deze zeven vaardigheden kort toegelicht. Alle antwoorden zullen anoniem verwerkt worden.

1. Binnen welk vakgebied geef je les?

- Alfa
- Bèta
- Gamma

2. Welk(e) vak(ken) geef je?

3. Geef aan voor welk vak je de vragenlijst invult (let op: het gaat om de klassen vwo 4-6).

4. In welke jaarlaag/jaarlagen geef je les?

- vwo-4
- vwo-5
- vwo-6

5. Voor welke jaarlaag vul je deze vragenlijst in?

- vwo-4
- vwo-5
- vwo-6

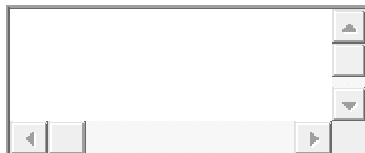
6. Ben je bekend met de vaardighedenkaarten uit vwo klas 1-3?

- Ja
- Nee

7. Geef aan welke academische vaardigheden je structureel (minimaal 2x per maand) in de les aanbiedt.

- Onderzoeken
- Communiceren
- Samenwerken
- Presenteren
- Zelfvertrouwen
- Sociaal en cultureel bewustzijn
- Reflecteren

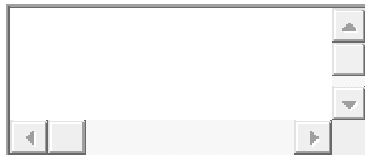
8. Welke academische vaardigheden, die hier niet benoemd zijn, bied je ook aan in de les?

9. Welke academische vaardigheden vind je relevant voor jouw vak?

- Onderzoeken
- Communiceren
- Samenwerken
- Presenteren
- Zelfvertrouwen
- Sociaal en cultureel bewustzijn
- Reflecteren

10. Welke academische vaardigheden vind je nog meer relevant voor jouw vak?

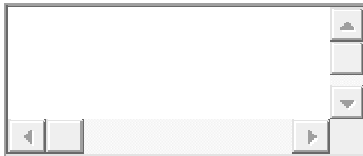

11. Met welke academische vaardigheden zijn de leerlingen actief bezig in de les?

- Onderzoeken
- Communiceren
- Samenwerken
- Presenteren
- Zelfvertrouwen
- Sociaal en cultureel bewustzijn
- Reflecteren

12. Benoem je de vaardigheden in de les?

Toelichting: weten de leerlingen met welke academische vaardigheden ze aan het werk zijn?

An empty text input field with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically. On the bottom left, there are two small square buttons, and on the bottom right, there is a small square button with a right-pointing arrow.

13. Wat heb je nodig om de academische vaardigheden te implementeren in je les?

Toelichting: denk aan scholing, workshops door collega's, handvatten/handleiding

An empty text input field with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically. On the bottom left, there are two small square buttons, and on the bottom right, there is a small square button with a right-pointing arrow.

14. Ben je bekend met het e-portfolio in Simulise?

- Ja
- Nee

15. Vind je het relevant dat leerlingen een portfolio opbouwen?

- Ja
- Nee

16. Ik vind het relevant om academische vaardigheden aan te bieden in mijn les.

1= helemaal mee oneens, 2= mee oneens 3= neutraal, 4= mee eens, 5= helemaal mee eens

17. In mijn vak zijn de volgende academische vaardigheden relevant:

- Onderzoeken
- Communiceren
- Samenwerken
- Presenteren

- Zelfvertrouwen
- Sociaal- en cultureel bewustzijn
- Reflecteren
- Anders

18. Voor het aanbieden van academische vaardigheden wil ik mijn lessen aanpassen.

1= helemaal mee oneens, 2= mee oneens 3= neutraal, 4= mee eens, 5= helemaal mee eens

19. Voor het aanbieden van de volgende academische vaardigheden wil ik mijn lessen aanpassen

- Onderzoeken
- Communiceren
- Samenwerken
- Presenteren
- Zelfvertrouwen
- Sociaal en cultureel bewustzijn
- Reflecteren
- Anders

20. Ben je bereid om je lessen aan te passen voor het werken met het e-portfolio Simulise?

- Ja

Nee

21. Heb je nog opmerkingen over academische vaardigheden (in de les)?

22. Ben je bereid om in een kleine groep verder te praten over academische vaardigheden?

Zo ja, vul dan je naam in.